

Innst. S. nr. 285.

(1981—82)

Innstilling fra finanskomitéen om endringer i rente- og avskrivningsprinsippene i statens forretningsdrift og endringer i bevilgningsreglementet.

(St. prp. nr. 115.)

Til Stortinget.

Under punktene 2 og 3 i proposisjonen gis en redegjørelse om det gjeldende rente- og avskrivningssystem for statens forretningsdrift og Telefinansieringsutvalgets utredning. Om dette viser en til proposisjonen.

Forslag til nytt rente- og avskrivningssystem.

Renter.

Ved beslutning om gjennomføring av statlige investeringer bør samtlige samfunnsmessige kostnads- og nyttevirkninger tas i betraktning. Rentekostnadene vil ofte utgjøre en vesentlig del av kostnadssiden. Denne kostnadskomponenten må behandles riktig og etter samme prinsipp for alle statlige virksomheter.

Ved vurdering av nye prosjekter skal det legges til grunn en kalkulasjonsrente på 7 pst. p. a. Dette er en realrente, og den forutsettes brukt ved prosjektvurderinger gjennom alle deler av statens virksomheter, også innenfor forretningsdriften. Kalkulasjonsrenten skal benyttes når lønnsomheten av en investering skal beregnes og/eller når en skal vurdere flere alternative prosjekter opp mot hverandre.

Statens forretningsdrift bør belastes med renter i regnskaps- og budsjettoppstillingene. Den kapital som stilles til disposisjon bør renteberegnes fullt ut. I motsatt fall vil forretningsdriften motta skjulte rentesubsidier. De subsidier som eventuelt bedriftene tilføres, bør skje åpent over statsbudsjettets utgiftside.

Departementet foreslår at kapitalen i samtlige av statens bedrifter blir renteberegnet.

Departementet foreslår at renteberegningssystemet i statens forretningsdrift legges om slik at kapitalen prises mer i samsvar med

det nåværende rentenivå på det innenlandske kredittmarked. Ny kapital i bedriftene skal renteberegnes tilsvarende den rente staten til enhver tid må betale på det innenlandske obligasjonsmarked. Eksisterende kapital skal renteberegnes etter en fem-årig gjennomsnittsbetraktning.

For å unngå for brå overgang til det nye beregningssystemet foreslås en fem-årig overgangsperiode. Den konkrete utformingen av renteberegningssystemet, herunder overgangsperioden, vil bli lagt opp etter samme mønster som for statsbankene.

Etter det nåværende renteberegningssystemet blir nye lån rentefrie i gjennomsnittlig 1½ år. Det nye systemet medfører at dette rentefritaket faller bort.

Det nye renteberegningssystemet foreslås gjort gjeldende fra 1. januar 1983. For Televerket foreslås gjennomført en spesiell overgangsordning.

Avskrivninger.

Fra 1. januar 1982 ble innført et nytt avskrivningsprinsipp for næringslivet, det såkalte saldoprinsippet. Dette system innebærer at de skattemessige avskrivningene foretas med basis i den til enhver tid bokførte verdi av kapitalgjenstandene og med faste årlige avskrivningssatser.

Det foreslås at saldoprinsippet legges til grunn også ved beregning av avskrivning i statens forretningsbedrifter. Kapitalgrunnlaget i bedriftene er meget forskjellig. Det er derfor mulig at avskrivningssatsene vil måtte variere noe bedriftene imellom. Departementet vil komme tilbake til spørsmålet om valg av satser og fordeling av kapitalgjenstan-

dene på avskrivningsklasser i de ordinære budsjettproposisjonene.

Det nye avskrivningssystemet foreslås innført fra 1. januar 1983.

For å gi bedriftene en rimelig tid til å tilpasse seg legges til grunn en overgangsordning på fem år. Ordningen vil bli utformet slik at det bare er investeringer foretatt etter omleggingen som avskrives etter saldometoden, mens den eksisterende kapital avskrives etter eksisterende ordning. Etter fem år avskrives all kapital etter saldometoden. Fra og med budsjettåret 1988 vil all kapital bli avskrevet etter saldometoden.

Rente- og avskrivningssystemet i Norges Statsbaner.

Styret for NSB har frarådd innføring av renteplikt i regnskaps- og budsjettsammenheng. Styret fremholder bl. a. at renteplikt vil blåse opp tilskuddsbehovet og gjøre det vanskeligere å etablere realiserbare og økonomiske målsettinger for bedriften.

Etter en samlet vurdering foreslår departementet at renter og avskrivninger i NSB blir behandlet likt med annen statlig forretningsdrift. Det innebærer at det skal beregnes renter og avskrivninger av all nedlagt kapital i NSB.

Det er viktig å unngå at de reelle kostnader i NSB blir kamuflert og at en får en budsjettoppstilling som gir et mer korrekt økonomisk bilde av virksomheten i NSB. Departementet understreker at det nye beregningsprinsippet ikke forutsettes å få følger for takstpolitikken i NSB.

I budsjettproposisjonen for 1983 vil en komme tilbake til den konkrete utformingen av de nye rente- og avskrivningsreglene.

Økonomiske konsekvenser av endringene.

NSB har ikke vært rentebelastet siden 1950. Den foreslåtte overgang til nytt kapitalsystem vil slå sterkt ut for denne bedrift. En tar imidlertid sikte på å sanere deler av kapitalen, bl. a. nedlagte banestrekninger, slik at nettovirkningen vil bli betydelig lavere.

For Postverket vil nettovirkningen av omleggingen bli ubetydelig.

Det foreslåtte system vil føre til betydelige økninger i Televerkets kapitalutgifter. Departementet legger vesentlig vekt på at Televerket fortsatt opprettholdes som en balansebedrift, dvs. at bedriftsinntektene dekker både drifts- og kapitalkostnadene. For å avdempe de takstmessige konsekvenser av omleggingen vil departementet foreslå at rentefritaket på 1½ år avtrappes over en tre-årsperiode for Televerket. Den nærmere behandling av dette

vil en komme tilbake til i budsjettproposisjonen for 1983.

For statskraftverkene blir virkningene for driftsresultatet de første to-tre årene ikke spesielt store. Men det vil skje en betydelig økning fra 1985 og 1986. I tillegg til nettovirkningen på driftsresultatet vil kostnadsanslagene for pågående nye anlegg bli hevet. Regjeringen kommer tilbake til dette og til statskraftprisene i budsjettforslaget for 1983.

Komitéens merknader.

Komitéens medlemmer Bakke, Berge, Mørk Eidem, Elde, Espelid, Henriksen, Johnsen, Jørgensen og Rønbeck vil vise til den prinsipielle drøfting av renteutvalgets utredning og bl. a. innlånsrenten til statsbankene som ble presentert i revidert nasjonalbudsjett 1980.

Det ble den gang antatt at Stortinget vil være tjent med at omfanget av rentesubsidiene kommer klart fram i statsbankenes budsjett og regnskap. Det ble dessuten fremhevet at omfang og utforming av rentesubsidiene må være gjenstand for politisk revurdering og at omlegging av budsjetteringsmetoden ikke skulle få noen automatisk følge for utlånsrenter eller subsidieomfanget. Tilsvarende holdning må legges til grunn ved endringer i budsjetteringsmetodene for statens forretningsdrift.

Disse medlemmer har merket seg at Regjeringens forslag til endringer har som begrunnelse å gi Stortinget bedre informasjon om forretningsdriften og bedre muligheter til sammenligning med annen virksomhet.

Forslaget er så langt disse medlemmer tolker det, sett på som en ren finansiell operasjon.

Tre av de statsetater som er omtalt i proposisjonen, Norges Statsbaner, Postverket og Televerket, utfører viktige samfunnsmessige oppgaver og spiller en helt sentral rolle i samferdselspolitikken. Disse medlemmer savner derfor en bredere vurdering av de foreslåtte tiltak i proposisjonen, sett i forhold til de mål og oppgaver disse etater skal oppfylle i samferdselspolitikken.

Disse medlemmer er kjent med at Regjeringen om kort tid vil legge fram en melding om jernbanevirksomheten og en melding om Televerket. De forslag Regjeringen fremmer i denne proposisjonen vil få stor innvirkning for den framtidige virksomheten, både for Statsbanene og Televerket. Det er derfor uheldig at forslagene blir behandlet isolert og før meldingene foreligger.

Ettersom forslagene likevel er fremmet er det imidlertid nødvendig å gå inn på en vurdering av de konkrete forslag.

Norges Statsbaner.

Disse medlemmer er enig i at dersom ønsket var å gi et riktig bilde av Statsbanenes virksomhet rent bedriftsøkonomisk, kunne det vært et riktig prinsipp å rentebelaste Statsbanenes kapital som er bundet i jernbanedriften. I forhold til andre transportmidler vil det i sammenligninger alltid gjenstå om andre transportmidler er belastet med fulle samfunnsøkonomiske kostnader. Dersom det f. eks. skal foretas sammenligninger med veitransport, vil det ikke under noen omstendighet være riktig å rentebelaste investeringer knyttet direkte til de enkelte banestrekninger all den tid veianlegg ikke er belagt med slik rentebelastning.

Disse medlemmer vil understreke at det ikke må etterlates tvil om at det fortsatt skal satses på jernbanen som en hovedåre i transportavviklingen både når det gjelder personer og gods. Dette ble også understreket av en enstemmig samferdselskomité i Innst. S. nr. 267 for 1979—80 Om norsk samferdselsplan. Dette innebærer at jernbanen også må bidra til å bedre transportmulighetene i distriktene, samt at jernbanens konkurransedyktighet forbedres.

Disse medlemmer er klar over at jernbanens virksomhet i dag betinger betydelige driftstilskudd. Disse medlemmer mener det er et viktig mål å redusere tilskuddsbehovet i årene fremover. Samtidig er disse medlemmer klar over at det ikke er realistisk på bakgrunn av kostnadsstrukturen som preger jernbanedriften og de transportoppgaver jernbanen også i framtida skal utføre, at Statsbanenes virksomhet kan vise bedriftsøkonomisk overskudd. En betydelig økning i regnskapsførte avskrivninger og renter vil derfor etter disse medlemmers syn i hovedsak virke til å «blåse» opp tilskuddsbehovet, uten at det medfører noen reell økning i nettotilskuddet fra staten.

Disse medlemmer vil endelig vise til at en er i tvil om hvorvidt en omlegging som er foreslått av Regjeringen vil være egnet til å gi «et mest mulig korrekt bilde av NSB's virksomhet» — slik det heter i proposisjonen. Dette sett i lys av de hensyn som er bestemmende ved takstfastsettelsen og de samfunnsmessige nyttevirksomheter som er knyttet til Statsbanenes virksomhet.

Disse medlemmer har merket seg Finansdepartementets uttalelse i St. prp. nr. 115 om at det nye beregningsprinsipp forutsettes ikke å få konsekvenser for takstpolitikken i NSB.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn likevel gå mot Regjeringens forslag om

endrede rente- og avskrivningsregler for Norges Statsbaner.

Televerket.

Disse medlemmer vil peke på den store samfunnsmessige betydning Televerket har. Hvordan vi velger å bygge ut telekommunikasjoner vil virke inn på mulighetene til å gjennomføre den samfunnspolitikk vi ønsker. Disse medlemmer ser det som en viktig oppgave at Televerket også må omfatte de deler av landet der det ikke er regningsvarende å bygge ut teletjenester. Dette forutsetter videre at takstpolitikken må utformes slik at en ikke får høyere takster i utkantområdene. Satses det på en fullt ut kostnadsbestemt takstpolitikk og en prioritering av den lønnsomme del av telenettet framfor den ulønnsomme del, vil dette bety en klar ulempe for utkantene. Det er etter disse medlemmers mening viktig at takstpolitikken fortsatt skal virke kostnadsutjævnende mellom landsdelene.

Disse medlemmer er redd for at Regjeringens forslag om endrede avskrivnings- og renteregler vil svekke Televerkets investeringsmuligheter, at det vil øke takstene og dermed vanskeliggjøre de mål disse medlemmer har pekt på foran. Disse medlemmer vil derfor gå mot Regjeringens forslag.

Postverket.

Disse medlemmer har merket seg at utslagene for Postverket er betydelig mindre enn for Statsbanene og Televerket. Når disse medlemmer likevel velger å gå mot Regjeringens forslag også for Postverkets del, er det for å stille Postverket likt med de to forannevnte etater.

Disse medlemmer går imot proposisjonens forslag til vedtak under dette punkt.

Komiteéns medlemmer formannen, Bondevik, Ditlev-Simonsen, Kullmann Five, Helland, Synnes, Talleraas og Thomassen viser til at Stortinget ved behandlingen av parallelle saker tidligere, flere ganger enstemmig, har sluttet seg til prinsippet om at reelle kostnader ved offentlige tiltak skal avspeiles i det materiale som må ligge til grunn for en kostnads/nyttevurdering. Hvis bestemmende offentlige organer skal ha mulighet for å foreta de nødvendige politiske avveininger på reelt grunnlag, er det nødvendig at alle kostnader kommer frem i regnskapet.

Disse medlemmer understreker at dette ikke i seg selv innebærer en vurdering av hvorvidt en offentlig oppgave skal løses

ved større eller mindre grad av subsidiering, men utelukkende at en eventuell subsidiering skal skje åpent ved offentlige tilskudd og ikke gjennom skjulte virkemidler, som f. eks. rente-subsidiering.

På bakgrunn av en slik vurdering sluttet en enstemmig komité seg under budsjettbehandlingen i 1981 til prinsippet om at statsbankenes lån fra staten skulle belastes med renter tilsvarende de som påløp ved statens opplån på det innenlandske obligasjonsmarked for å finansiere virksomheten i statsbankene. Etter dette systemet gir regnskapene for statsbankene et bedre grunnlag for å vurdere de reelle utgifter ved subsidiering av prioriterte låneformål og dermed også bedre mulighet for å foreta en nødvendig avveining mellom flere viktige formål.

Disse medlemmer ser Regjeringens forslag om modernisering av prinsippene for rentebelastning og avskrivninger på statens kapital i forretningsdriften som en oppfølging av de samme prinsipper som ble lagt til grunn ved behandlingen av rentebelastning for statsbankene.

I den forbindelse vil disse medlemmer understreke at rentebelastning og avskrivninger ikke i seg selv får virkning for f. eks. priser på de tjenester som ytes fra den offentlige forretningsvirksomhet. Regnskapsystemet har utelukkende til hensikt å belaste forretningsdriften med de reelle kostnader, slik at politiske myndigheter får et bedre grunnlag for prioritering mellom flere viktige formål. Disse medlemmer viser til at rentebelastning i seg selv ikke innebærer noe prinsippvedtak om øket selvfinansiering for den statlige forretningsdrift.

Disse medlemmer viser til at meste-parten av statens forretningsdrift i dag belastes med renter av investert kapital. Bakgrunnen for denne ordningen er at regnskapene for statens bedrifter skal belastes med de fulle kostnader, herunder kapitalkostnader, ved å frembringe bedriftens produkter.

Det gjeldende system for rentebelastning og avskrivninger gir ikke dekning for de reelle kostnader. Dette har sammenheng med at normer og satser ble fastlagt på et tidspunkt med vesentlig lavere inflasjonstakt og rentenivå.

Disse medlemmer viser i denne sammenheng til at rentebelastningen på kapitalen i statens forretningsdrift for 1982 i henhold til Stortingets vedtak om gjennomsnittlig rentebelastning er satt til 7,4 pst., mens den kapital staten for tiden låner på det innenlandske obligasjonsmarked må belastes med omlag 13 pst.

Nybygg og nyanlegg i statens forretningsdrift utgjør for 1982 omlag 5,8 milliarder

kroner. Dette beløpet blir etter gjeldende regler ikke rentebelastet før i 1983, og da med en rente på omtrent halvparten av den rente staten må betale for å finansiere sine utlån til forretningsdriften.

Disse medlemmer viser også til ønskeligheten av at det blir lagt økt vekt på kapitalproduktivitet. En realistisk rentebelastning gir et bedre samsvar mellom bedrifts-økonomiske og samfunnsøkonomiske vurderinger ved investeringer i forretningsdriften. Av hensyn til kostnadsbevisstheten i statens forretningsdrift er det derfor viktig at den kapital som stilles til bedriftenes disposisjon rentebelastes fullt ut.

På samme måte som for rentebelastningen, er også avskrivningssystemet påvirket av inflasjonsnivået. Disse medlemmer viser i den sammenheng til innføringen av saldo-systemet i bedriftsbeskatningen som ble vedtatt av Stortinget våren 1981 for å tilpasse skattesystemet til det reelle ressursbruk i bedriftene for øvrig. Det var dengang bred enighet om at saldosystemet gav et riktigere bilde av de reelle kostnader.

På denne bakgrunn slutter disse medlemmer seg til de prinsipper som legges til grunn for forslagene i proposisjonen.

Norges Statsbaner.

Disse medlemmer vil likevel vise til at Norges Statsbaner står i en spesiell stilling i dagens system, i og med at NSB ikke belastes med renter på statens kapital i bedriften utover kapital bundet i NSB's bildrift.

Ved vurdering av nye investeringer i bedriften står ikke NSB's investeringer i noen annen stilling enn andre investeringer i staten. Derfor er det naturlig at de fulle rente- og avskrivningskostnader må innarbeides i slutningsgrunnlaget. Den statlige kalkulasjonsrenten bør benyttes ved alle statlige investeringer, også i NSB.

Ved vurderingen av NSB's takster kommer imidlertid institusjonen i en annen rolle. Ved dette forhold er en blant annet henvist til å ta hensyn til NSB's konkurransesituasjon. Det må legges vekt på myndighetenes ønske om å tilgodese kollektivtrafikken og behovet for å sikre en samfunnsøkonomisk fornuftig fordeling av transportoppgavene mellom NSB og andre transportmidler.

NSB er i en slik konkurransesituasjon at det ikke er mulig å la takstene følge en økning i de regnskapsmessige kostnader uten at det vil få vesentlige og helt uønskede etterspørselsvirkninger.

Departementet fremholder at det nye beregningsprinsipp ikke forutsettes å få konse-

kvenser for takstpolitikken i NSB. Disse medlemmer vil understreke dette.

Etter disse medlemmers mening bør det imidlertid benyttes mest mulig realistiske rentebelastninger og avskrivninger i NSB's regnskap for fremtidige investeringer. På bakgrunn av den politikk som har vært ført overfor NSB, finner disse medlemmer i forståelse med departementet, det riktig at man innfører prinsippet om samme rentebelastning og avskrivning som for den øvrige forretningsdrift i staten, med virkning for investeringer som foretas etter 1. januar 1984, i det disse medlemmer viser til at de endrede regnskapsrutiner ikke vil ha betydning for takstpolitikken i NSB.

Disse medlemmer har merket seg at departementet vil komme tilbake til spørsmålet om valg av satser og fordeling av kapitalgjensstandene på avskrivningsklasser i forbindelse med de ordinære budsjettproposisjoner.

Disse medlemmer vil understreke at man i denne sammenheng må tilstrebe et kostnadsriktig grunnlag for sammenligning med de transportmidler som NSB står i et konkurranseforhold til.

For alle investeringer som er aktivert til og med 31. desember 1983 forutsetter disse medlemmer at de någjeldende avskrivningsregler fortsatt skal benyttes, også etter 1. januar 1984.

I forståelse med departementet er disse medlemmer kommet til at den kapital staten har nedlagt i NSB pr. 31. desember 1983 heller ikke skal rentebelastes etter denne dato.

Disse medlemmer har forøvrig merket seg at departementet overveier en mulig sanering av deler av den eldste aktivmassen i NSB i forbindelse med budsjettproposisjonen for 1983.

Disse medlemmer foreslår proposisjonens forslag til vedtak i samsvar med dette og tar opp følgende forslag til

vedtak:

«Stortinget samtykker i at:

I.

Det innføres nye rente- og avskrivningsbestemmelser for statens forretningsdrift i samsvar med retningslinjer i vedlagte proposisjon og innstilling fra finanskomitéen.

II.

I bevilgningsreglementet av 19. november 1959 gjøres følgende endringer:

§ 6 skal lyde:

Ved siden av driftsutgiftene ved statens forretninger tas med avskrivning på kapitalen og renter av statens kapital. NSB unntas for renteplikt på kapital nedlagt før 1. januar 1984.

Dersom driftsoverskott skal kunne legges til forretningens egne fond eller driftsunderskott skal kunne dekkes av egne fond, føres avsetningen eller tilbakeføringen opp i budsjettet ved siden av forretningens driftsutgifter.

Driftsinntekter for statens forretninger føres opp i utgiftsavsnittet og fratrekkes driftsutgifter, avskrivning, renter og eventuelle fondsavsetninger, slik at bare netto driftsresultat for hver forretning blir tatt med ved oppsummeringen av budsjettets utgiftsside.

III.

De nye bestemmelser trer i kraft fra 1. januar 1983. Renteplikten for NSB inntreer fra 1. januar 1984.»

Komitéens medlem Hagen tar opp eget forslag under dette punkt. Forslaget i dette medlems fraksjonsmerknad til slutt i innstillingen.

Opphevelse av stikkordet «Overslagsbevilgning», jfr. bevilgningsreglementets paragraf 7 a.

Overslagsbevilgningene i budsjettet har etterhvert fått et meget stort omfang. I statsbudsjettet for 1982 beløper overslagsbevilgninger knyttet til tilskudd seg til ca. 21 milliarder kroner eller ca. 17 pst. av hele statsbudsjettet. Tar en med overslagsbevilgninger i forbindelse med renter og avdrag på statslån og statens forretningsdrift, blir beløpet ca. 50 milliarder kroner. Overslagsbevilgninger i tilknytning til overføringsordningene på trygdebudsjettet utgjør i 1982 ca. 34 milliarder kroner eller ca. 70 pst. av trygdebudsjettet.

Departementet peker på enkelte uheldige virkninger av ordningen med overslagsbevilgninger og foreslår at ordningen opphører.

Statsbanene, Postverket, Televerket og Statskraftverkene har til budsjettet knyttet stikkordet «Overslagsbevilgning» til driftsutgiftene innenfor Post 24, Driftsresultat. Dette bekrefter bedriftenes adgang til å overskride det oppførte beløp for driftsutgiftene dersom overskridelsen motsvares av økte driftsinntekter og/eller trekk på reguleringsfond slik at det bevilgede driftsresultat ikke svekkes. Departementet forutsetter at opphøret av ordningen med overslagsbevilgning ikke vil endre de fullmakter Statsbanene, Postverket, Tele-

verket og Statskraftverkene har til å overskride driftsutgiftene innenfor rammen av det bevilgede driftsresultat.

Komiteéns merknader.

Komiteéns flertall, alle unntatt Hagen, viser til at i proposisjonen er det fremsatt forslag om opphevelse av stikkordet «overslagsbevilgning».

I dagens situasjon benyttes stikkordet der utgiftene følger av et underliggende regelverk. Dette regelverk kan være fastsatt av Stortinget i form av lovvedtak eller plenarvedtak. I stor utstrekning gies det imidlertid utfyllende regelverk av forvaltningen selv i form av forskrifter e. l.

At utgiftsnivået under overslagsbevilgningene i stor grad kan fastlegges gjennom forvaltningens forskriftsmyndighet, kan skape både konstitusjonelle og budsjettstyringsmessige problemer.

Når det gjelder den konstitusjonelle siden av saken er det klart at Stortingets bevilgningsmyndighet setter en grense for forvaltningens forskriftsmyndighet. Forvaltningen har derfor ikke i løpet av budsjett-terminen adgang til å endre forskrifter o. l. på en slik måte at overslagsbevilgningene overskrides. Imidlertid møter en ikke sjelden den misforståelse at stikkordet gir forvaltningen adgang til å overskride beløp ved forskriftsendringer som medfører ekstrautgifter. På flere områder oppstår således en uhjemlet utgiftsvekst.

Flertallet vil understreke at med det store omfang overslagsbevilgningene har fått i stats- og trygdebudsjettet, skaper den uhjemlede utgiftsveksten også problemer for budsjettstyringen som det er av stor interesse også for Stortinget å løse.

I proposisjonen påpekes det at en opphevelse av ordningen med overslagsbevilgning neppe vil bety noen vesentlig merbelastning for Stortinget i form av proposisjoner om tilleggsbevilgninger.

Flertallet viser til merknadene i Innst. S. nr. 366 for 1980—81 der det heter:

«Flertallet vil også peke på den usikkerhet bruken av overslagsbevilgninger representerer. Denne bevilgningsformen kan føre til at betydelige saksområder unndras vanlig budsjettmessig styring. Ut fra finanspolitiske styringshensyn må bruken av denne bevilgningsformen begrenses mest mulig. Det må også søkes hindret at en får en utilsiktet standardutvikling på de områder der bevilgningen har denne formen. Flertallet er enig i at det blir foretatt en ny gjennomgang av stats- og trygdebudsjettet med sikte på å vurdere en

reduksjon av antallet budsjettposter med overslagsbevilgning.»

Flertallet finner det ikke riktig nå helt å gå vekk fra formen «overslagsbevilgning», men vil be departementet foreta en slik gjennomgang som nevnt ovenfor også med sikte på en strammere praktisering av gjeldende regler og forøvrig komme tilbake til saken i forbindelse med de årlige budsjettproposisjoner.

Komiteéns medlem Carl I. Hagen vil slutte seg til det prinsipielle forslag i proposisjonen om prinsippet om at reelle kostnader ved offentlige tiltak skal avspeiles i det materiale som må ligge til grunn for en kostnads/nyttevurdering. Dette medlem er imidlertid av den oppfatning at dette best kan ordnes når det gjelder Statens forretningsmessige virksomhet ved at disse i så stor grad som mulig selv skaffer seg kapital fra lånemarkedet i stedet for å gå veien om Staten. Først på den måten vil man få det reelle bilde av hva det forretningsmessige resultat i statlig forretningsvirksomhet koster. Dette medlem kan ikke se at det er ønskelig at Staten låner penger i obligasjonsmarkedet til en høy rente, for deretter å stille den samme kapital til rådighet for den forretningsmessige virksomheten til en lavere rente. Den subsidiering som der foregår vil ikke komme til syne selv om Staten rentebelaster de forretningsmessige foretakene.

Dette medlem mener spesielt at store virksomheter som NSB, Statskraftverkene, Televerket og Postverket, bør frigjøres langt mer fra statsbudsjettet og statsmyndighetene og gis anledning til selv å skaffe seg kapital i markedet. Dette medlem er klar over at de statlige forretningsvirksomheter er en del av statens totale virksomhet, slik de idag er organisert, og at det er en hindring for å ta opp egne lån. De 4 store bør derfor også gis en annen organisatorisk plattform ved at de bør etableres som egne rettssubjekter. På denne bakgrunn vil dette medlem ta opp dette forslag:

«Det henstilles til Regjeringen å fremme forslag om at de statlige forretningsforetak, Postverket, Statsbanene, Statskraftverkene og Televerket omorganiseres til egne rettssubjekter og at de for fremtiden selv står for opptak av lån i obligasjonsmarkedet for den kapital de trenger til sin virksomhet.»

Subsidiært vil dette medlem imidlertid støtte opp om forslagene i St. prp. nr. 115 vedrørende rentebelastningen og behandlingen

av kapitalen i Norges Statsbaner, samt forslaget om å eliminere ordningen med overslagsbevilgninger.

Dette medlem tar således opp proposisjonens forslag på disse punkter, idet dette medlem mener Regjeringen i denne sak har et bedre standpunkt enn komitéens øvrige fraksjoner.

«I.

Det innføres nye rente- og avskrivningsbestemmelser for statens forretningsdrift i samsvar med retningslinjer i St. prp. nr. 115. Adgangen til å benytte overslagsbevilgninger i statsbudsjettet oppheves.

II.

I bevilgningsreglementet av 19. november 1959 gjøres følgende endringer:

§ 6 skal lyde:

Ved siden av driftsutgiftene ved statens forretninger tas med avskrivning på kapitalen og renter av statens kapital.

Dersom driftsoverskott skal kunne legges til forretningens egne fond eller driftsunderskott skal kunne dekkes av egne fond, føres avsetningen eller tilbakeføringen opp i budsjettet ved siden av forretningens driftsutgifter.

Driftsinntektene for statens forretninger føres opp i utgiftsavsnittet og fratrekkes driftsutgifter, avskrivninger, renter og eventuelle fondsavsetninger, slik at bare netto driftsresultat for hver forretning blir tatt med ved oppsummeringen av budsjettets utgiftside.

§ 7 skal lyde:

Det er som regel ikke adgang til å overskride et bevilget utgiftsbeløp eller til å overføre det

til en annen budsjett-termin eller til en annen budsjettpost i samme termin hvis det ikke er bestemt i budsjettvedtaket. Dette gjøres ved stikkord som føyes til vedkommende kapittel eller budsjettpost. Disse stikkord er:

- a) «Kan overføres». Stikkordet kan tilføyes ved bygge-, anleggs- og materiellbevilgninger som skal kunne brukes også i de to følgende budsjett-terminer. Videre overføring kan ikke finne sted.
- b) «Kan nyttes under». Stikkordet (med tilføyelse av nummeret på vedkommende kapittel og post) kan brukes ved utgiftsbevilgninger hvor en innsparing skal kunne nyttes under andre utgiftskapitler i budsjettet for samme termin.

III.

De nye bestemmelser trer i kraft fra 1. januar 1983.»

Da det ikke er flertall for proposisjonens forslag til vedtak vedrørende paragraf 6 i bevilgningsreglementet, blir forslaget til største fraksjon komitéens innstilling på dette punkt. Forslaget fra største fraksjon er at proposisjonen ikke bifalles på dette punkt.

K o m i t é e n viser til proposisjonen og det som er sagt foran og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

St. prp. nr. 115 for 1981—82 bifalles i k k e.

Oslo, i finanskomitéen, den 28. mai 1982.

Jan P. Syse,
formann.

Per Ditlev-Simonsen,
ordfører.

Bjarne Mørk Eidem,
sekretær.

